

Іван Бугера

ВЕСІЛЛЯ НА ЛЕМКІВЩИНІ

Львів 1936.
Бібліотека Лемківщини

ІВАН БУґЕРА

**ВЕСІЛЛЯ
НА ЛЕМКІВЩИНІ**

ЛЬВІВ 1936.
БІБЛІОТЕКА ЛЕМКІВЩИНІ

ЗМІСТ

Передмова.....	3
Зальоти.....	4
Дружбівський танець, спрощування гостей і плетення рішки.....	6
Весілля перед шлюбом у молодого.....	8
Молодий в дорозі до молодої.....	13
Молода збирається до шлюбу і приготування в домі молодої на прийняття молодого.....	14
Молодий прибуває до молодої.....	17
Гостина у молодої — молодята вибираються до шлюбу.....	21
Молодята йдуть до шлюбу.....	27
Забобони та вірування, що їх прив'язують до шлюбу.....	29
Молодята вертають від шлюбу.....	30
Гостина в молодої по шлюбі.....	32
Молода йде до молодого.....	43
Весілля в молодого по шлюбі.....	45
Зачіпини молодої.....	47
Придани.....	49
Закінчення весілля.....	59
Додаток.....	60

ББК 63.5 (4Укр.)
Б-90

Іван БУГЕРА

УКРАЇНСЬКЕ ВЕСІЛЛЯ НА ЛЕМКІВЩИНІ

*фольклорно-етнографічне видання
(правопис оригіналу збережено)*

© Видавництво «Нова Зоря», Івано-Франківськ, 1997.
Реєстраційне свідоцтво № 40-п-009289 від 23.12.1996.

Підписано до друку 14.07.97. Формат 60x42 1/8. Папір офсетний.
Гарнітура Академічна. Друк офсетний. 4 др. арк. 1,86 ум. др. арк.
Зам. №90.

Віддруковано у друкарні видавництва «Нова Зоря».
м. Івано-Франківськ, пл. А. Міцкевича, 5,
тел./факс (03422) 524-45

Лемківська церква св. Володимира і Ольги у Львові.
Завідатель о. Анатолій Дуда. Світлина 1997 року

ПЕРЕДМОВА.

Духова культура українського народу виявляється в звичаях і обрядах, зв'язаних із поодинокими фазами людського життя, поодинокими функціями праці та порами року.

В родинному житті грають особливу роль: народини, весілля й похорони.

Весільні обряди виходять поза рамки родинного свята і захоплюють цілу громаду. У теперішній весільній обрядовості зберігаються старі форми родинного життя, що сягає ще доби патріархату та перших часів християнства.

Тому, що сьогоднішня „модерна“ культура випирає щораз більше наші гарні, стародавні звичаї, наша молодь здебільша вже забуває свої рідні, батьківські весільні обряди й пісні та заступає їх часто густо чужою, нерозумною тандитною — пускаємо в світ цю маленьку збірку з вірою, що вона бодай тут на Лемківщині причиниться до закріплення наших звичаїв, що основані на природнім законі Божім і науці Ісуса Христа.

Милик, у листопаді 1934 р.

Автор

ЗАЛЬОТИ.

Весілля на Лемківщині попереджає звичайно залицяння, що його облекшують всякі товариські сходини, як забави, музики, а головню т. зв. „вечірки“.

Коли парубкові сподобається якась дівчина, старається конче її намовити, щоб ходила на „вечірки“. Таких вечірок буває в селі 4-5 партій. До одної хати сходиться найбільше 10-15 дівчат. Приходять там і хлопці. Дівчата прядуть і співають різні пісні, а парубки помагають співати та роблять жарти: висмикують прядиво, в'яжуть двом дівчатам разом коси і т. п. На тих то вечірках старається парубок свою милу добре пізнати.

Колиж парубок впевнився, що дівчина має охоту вийти за нього заміж — бере з собою двох поважних господарів, і звичайно в четвер вечором ідуть до неї на т. зв. „зальоти“. Беруть з собою 1 л. „палюнки“ себто горівки. Коли входять до хати, то наперед іде оден господар і другий, що їх називають старости, а за ними молодий. Староста знімає капелюх і каже: „Слава Ісусу Христу!“ „Слава навіки“, відповідає господиня дому або господар — „Вітайте гу нам — просиме близше“. Староста відповідає: „Дякуєме за привітанку“, і дальше привитує господиню або господаря „як ся Ви ту маєти, чисьте здорові добре“. „Добре“ відповідає господиня „а як Ви ся там мати, що нам нового повісти“. „Нич нове“, відповідає староста, „прийшли з ме до Вас, бо чули з ме, же мати коня (або

корову) на продаж“. Господар просить їх до світлиці (це комната для гостей) і там сідають за стіл. Зачинають говорити про погоду, про господарку, та завсіди натякують про женячку. Тим часом в пекарні (кухні) мати смажить яєшницю й приготвляє на таріль бриндзю або сир.

Опісля кладе господиця на стіл хліб, коло хліба ставить бриндзю й яєшницю. Скоро староста бачить на столі хліб, витягає пляшку з горівкою, ставить на стіл, наливає в келишок горівки й подає господареві, кажучи: „Но пане газдо! Не прийшли з ме ту нич купувати, але от сему молодцеві подобалася Ваша Нацка, і хтіл би си ей од Вас купити. Але перше випийте, гардло треба промочити, жеби лекше було гадати“. Господар бере келишок до рук і каже: „Дай Боже, жеби то діло, яке зачинаме допроводити до skutку, а Вам пане старосто на здравле“. Коли господар випив сам, наливає й подає старостові, а цей передає по черзі всім. Так п'ють всі та зачинають говорити про „вяно“ молодої. Як вже погодилися що до приданого молодої, тоді звичайно — як парубок походить з іншого села — ідуть на т. зв. „оглядини“ себто на обзорини. Саме, родина молодої приїздить подивитися на господарство молодого. Звичайно того самого тижня ідуть „до записів“, це батьки молодят записують своїм дітям обіцяне майно, а потім (найчастіше в суботу) „несуть до священика на оповіди“.

ДРУЖБІВСЬКИЙ ТАНЕЦЬ, СПРОШУВАННЯ ГОСТЕЙ І ПЛЕТЕННЯ РІЩКИ.

Саме весілля на Лемківщині зачинається звичайно в суботу т. зв. „дружбівським танцюм“.

Одначе вже в четвер пополудні йде молодий просити сватів на весілля, а в суботу вечером ходять дружби, одягнені святочно, але тільки в сорочках і в камізельках, з палицями в руках, ходять по родині, кумах і знайомих і просять їх на слідуєчий день в гості. Коли прийшли до хати, стають коло порога і кажуть: „Найсамперід приходими до дому Вашого ознаймити причину прибиття нашого: Як сотворил Бог небо, землю й рай, а в тім раю першого чоловіка Адама, той чоловік жив висше 30 літ і подумав собі: Боже, Боже! Всі звірята попарі, а я сам. Бог вислухав его молитви, зіслав на него твердий сон, винял ему з лівого боку ребро, приложил до правого — ставай Адаме, горе! Сталася воля твоя й жена твоя. Так і наш младенец вибираєся до св. Сакраменту і през нас трьох післанців просит: ажебисте не били велобні, жеби сте били притомні, жеби сте ішли зарас. Слава Ісусу Хрісту“.

Тим часом у молодого грають музики. Їх справляє молодий на пращання своїм товаришам, і цю забаву називають „дружбівський танець“.

Рівно ж цього самого вечора плетуть дружки в молодій „ріщку“, співаючи притім відповідні пісні:

„Юш ся нам видає наша товаришка, кеби то далека, а то наша близка.

Качалося ябко, долов яблонями, наша товаришка розлучатся з нами.

Вивіли з ми ріщку з того камарішку, жеби люди знали, же мам товаришку.

Товаришко моя юш ся розійдеме, юш зелене пірко віті не будеме.

Дотля з ме го віли, аж ся нам сприкрило, тераз не будеме, бо ся розійдеме.

Ми сестри, ми сестри, в купочці ми росли, такі часи прийшли, же з ме ся розишли.

Росплет же мі мамо, росплет же мі косу, не дай мя до біди, дай мя до роскошу“.

По вивиттю ріщки йде молода з дружками також на цей дружбівський танець.

ВЕСІЛЛЯ ПЕРЕД ШЛЮБОМ У МОЛОДОГО.

В неділю пополудні, сейчас по Службі Божій зачинається властиве весілля. Один дружба їде фірою по „гудаків“, а другі два йдуть просити ще раз сватьбу на весілля. Просять три рази, а й більше; чим більше просять тим парадніше і гонорніше. Просять обов'язково родину ближчу і дальшу, кумів і сусідів.

Менше більше як мине по запрошенні добра година, зачинають сходитися до молодого запрошені гості.

Тим часом в хаті молодого рух. Куховарки зносять столи і ставлять їх попід стіни, а попри столи ставлять лавки, щоб кожному було вигідно сидіти. Посередині, але так, щоб не дуже на заваді, ставлять лавки для „гудаків“, щоб пригравали до їдження. Столи накривають білими обрусами. На кожному столі кладуть 4 хліби, по 2 на купі, на однім кінці стола й на другім, а на середині лишають місце на миски зо стравами.

Коли ж вже приїхали гудаки, то зачинають грати весільної, а сватьба та гості входять до хати. Поки всі посходяться, одні свашки припинають „весільникам“ відзнаки, т. зв. „пера“, а другі свашки роблять т. зв. „копію“.

Тим часом, поки це все приготувлять, весільні гості зійдуться. Дружба запрошує сідати до стола. До першого запрошує старосту і ближчу родину, а дальше сідають всі ті, що прошені. Тепер всі моляться (староста на голос) і сідають, а свашки зачинають співати:

„Дайте же нам дайте по штирі килішки, будеме співати кожда на пребіжки.“

Горі ледом, долов ледом дайте же нам дашто з медом. Дайте же нам солодкого, а за наше добре слово.

Дайте же нам дайте, што нам мати дати, бо ми ту не прийшли на дармо стояти — бо Вам кички ободреме і під ножки постелиме, бо нам зимно стати. Бо як нам не дате, то нас нагнівате, горці, міски, потрепеме, що на пецу мате.

Як з ми ту їхали, то з мися блукали, дайте же нам дайте по горнятку кави.

Далеко з ми вандрували, коні ся нам поцірали, дайте же нам ручнічка поущірац коніцька“.

Як вже так свашки поспівають, то газда виносить з комори палонку і ставить на столах по одній пляшці. Староста бере пляшку, наливає горівки до келишка і здравкає до молодого: „Боже, дай здоров'я пане младий“, а потім звертається до всіх весільних: „і Вам всім дай Боже здрав'я“. А всі відповідають: „найліпшого, пийте здраві!“ Староста випиває палонку і наливає молодому, а молодий дає по черзі всім. Тепер закушують бриндзею й попивають кільки хто хоче, а при тім співають та музика приграє:

„Не того м ту прийшла, жеби м їла пила, але того м прийшла, бим ся веселила.“

Не того м ту прийшла, що ся в пецу пече, але того м прийшла, що з барилки тече“.

Але й свати не дармують і нуж свашкам співати:

„Чом Ви свашки не співате, бо Ви рідкі зуби мате. Треба глини розмісити, свашкам зуби заліпити.“

Чом Ви свашки не співате, бо Ви рідкі зуби мати. Треба карпель остругати, свашкам зуби поставляти.

Свашенькі, свашенькі, самі молоденькі, нич не раді роб'ят, лем сващиті ходят.

А свашки знову співають:

Я свашка, я свашка, юже м присващила, єден чепец мала і тот ем пропила.

Я свашка, я свашка премілена свашка, жеби мі стояла при гамбусі фляшка.

Як вже трохи поїли, попили, тоді староста перепрошує гостей, всі встають, моляться, староста бере таріль, кладе на нього скибку хліба, а вся сватба запинає до того хліба гроші, по 1 зл. або 2 зл. З цих грошей дає опісля староста одну часть молодим, другу часть музикантам, а третю до церкви „од ключа“.

Тепер няньо (отець) і мати сідають на осібний стілець, на подушки, по середині хати, молодий стає перед батьками, щоб просити о благословення, а староста зачинає проповідувати: „Дорога Сватбо! Зишли ми ся ту, бо наш пан млодий нас ту запросил, жеби з ме му товаришили в його веселім святі. Як сотворил Господь Бог цілий світ, а на нім розмаїті сотворіня, звірів по парі, а на останку сотворил чоловіка самого, котрому дал мено Адам. І ходил Адам по раю, мал вшиткого подостатком, зьвіри го слухали, сади угиналися з найкрасшими овочами, сам Бог з нім розмовляв, а помимо того ходит Адам задуманий і смутний по раю, бо видит, же вшитки зьвіри маот пару, а він сам. І задумав він просити Бога, жеби і йому дав жену. Але Господь Бог знав його мисли, спустив на Адама твердий сон, винял ему ліве ребро, поставил гу правому і кличе до Адама: „Адаме, Адаме!“ Адам пробудився, смотрит, а коло него красна невіста, котру назвал Ева. А Бог звернувся до него і каже: „Адаме!, то ест твоя жена“. Дивно може дакому, чом то Бог не одразу сотворил перших людий обое? Може Він не знал, а може не хтів, жеби ті люди розмножилися? Ні! Бог в своїй премудрости вшитко знал, але він хтів, жеби тот Адам просил о то Бога, а не так жеби з ньом жил як ті зьвіри нерозумні.

А словами: „Адаме!, то еси твоя жена“ — Бог дав перший шлюб нашим прародичам. Так само його потомки множилися за благословеньством Божиим. Так било аж до Ісуса Христа, котрий супружество освятил своїм присутнієм в Кані Галилейським. Так і наш молодий, вихований в послушенстві Богу і своїм родичам, задумал оженитися. Бо хоц йому ту зьлі не било при родичах, але видит як і той Адам, же вшиткі женятся, тож і йому смутно самому і просил він нас жеби ми з нім пішли по тоту паню млоду і жеби з ме запровадили їх до той нашей церкви, де они заприсягнут собі любов аж до смерти. А тераз звертатся пан млодий до Вас няню і мамо і просит Вас о благословеньство в тім його таяк би новим життю. Він тераз веце буде прив'язаний до своєї жени як до Вас, бо сам Бог сказав: „і оставит отца і матер, а приліпится ко жені своєї“. Але добрий син хоц оженится, то все родичів ма шанувати і слухати, бо так сказал Бог в четвертій заповіді. Може він нас коли і не слухав, бо то розмаїті биват. Але як міг отец блудного сина прийняти, котрий розтратил вшиток свій маєток, так і Ви отпусте і поблагословте свого сина на тоту нову дорогу“.

По тій промові молодий цілує найперше маму в ноги й руки, а мама благословить його хлібом, обв'язаним горсткою лену. Той хліб несуть свашки до церкви і тримають його підчас вінчання молодят на раменах. Опісля благословить отец так само. Ця церемонія повторюється три рази.

За той час, заки молодий три рази поклониться батькам — свашки співають:

До стільця сідати, мамічкі не мати, зийдь мамічко з неба, бо тя тераз треба.

Прошу Вас мамічко про Христові рани, лем Ви мі адпусте мої гріхи давні.

«Прошу Вас мамічко про Христові муки, лем Ви мі складайте на голову руки.

Як молодий встане — дружби хрестять три рази палицями пороги. Палиці кладуть на хрест † і молодий переступає правою ногою через ті палиці до сіней, а опісля так само при других двер'ях на двір. Коли вже вийшли на двір, то дружби співають:

„Ідемо, ідемо през букове лися, ідемо глядати Янкові (ім'я молодого) невіста“.

Тепер виходить мама, бере на себе кожух до гори вовною і кропить всіх весільних свяченою водою.

МОЛОДИЙ В ДОРОЗІ ДО МОЛОДОЇ.

Коли вже весілля вирушило з двора до молодої, зачинають підчас дороги співати й грати:

„Боже, Боже, де я іду чи по жену чи по біду. Як по жену, оженою ся, як по біду, забіюся. Як по жену, то на возі, як по біду, то на козі.

Яніцьку, Яніцьку, што ті по коніцьку, зимну воду бродіш, до дівчатка ходіш.

Який отец, такий син, видобали з діжки сир — по зальотах ходили тим ся сиром гостили.

Ой било жиц, било жиц, ой билося не женіц, еше овес зелений, било ходзіц без жени.

А за нашом столодіцьком зіма там зіма там, коли я ся млодой жени, дочекам, дочекам. Дочекамся млодой жени на есень, на есень, як облеці дробне лисце з калини, з калини.

Ой гуся гось, гуся гось! Таке собі дівча вось, жеби добре робило, палюночки не пило.

Ідемо, ідемо, дрожку не знаємо, добрі люди знають, та нам повідает“.

Так йде ціле весілля співаючи і граючи, а коли молода на другім селі, то їде на возах аж до молодої.

МОЛОДА ЗБИРАЄТЬСЯ ДО ШЛЮБУ І ПРИГОТУВАННЯ В ДОМІ МОЛОДОЇ НА ПРИНЯТТЯ МОЛОДОГО.

Під час того, як молодий приймає своїх гостей і веселиться, у молоді — тихо. В тім часі молода збирається до шлюбу. Насамперед вбираються дружки. На голови закладають букети, що їх звичайно купують у місті, а до коси прив'язують велику кокарду; вдягають горсети вишивані кораликами і укладані червені або рожеві спідниці. Потім передня дружка помагає убирати молоду. Молода вбирається в білу одіж. На голову кладуть їй маленький віночок з барвінку, що його припинають голкою без вуха. Волосся розпущене, а з него спадає на плечі одна стяжка. Опісля приносять мішок, розстелюють на долівці, молода сідає на сталець, ноги держить на мішку і вбирається. Давніше вдівала на ноги величезні чоботи. Тепер бідніші черевки, а багатіші парадніші мешти. До мештів вкладає мати пір'я, щоб їй доні, молодій господині, добре велися гуси. Опісля встає зо стільця, однак цілий час стоїть на мішку й вбирається. До війни, за старих часів убиралася молода в білий кабат з гаптом. Є це спідниця з 4-5 пол, в поясі морщена, а долиною пришитий широкий гапт або зубки. Опісля білий фартушок з полотна, перкалю або мушліновий, круглий 4-ро гранний, обшитий грубою коронкою. Сорочка біла з довгими рукавами; коло шиї мала з гапту т. зв. майкетик, саме з гапту фальбанку, пришиту наоколо шиї до обшивки сорочки. Рукави гарно морщені, при листовках різноколіровими нитками. На долині рукав

зібраний 5-6 разів і пришитий до обшивочки, нашитої на верха колірною борткою. Рукав закінчений так як коло шиї гаптом. Потім слідує білий дебетковий горсет, з переду і на плечах вишиваний різними тасемками, як зеленими, синіми, червоними та жовтими. По горсеті вбирали катанку. Це була певного рода блюзка, що тісно прилягала до стану. Катанка була звичайно біла, в білі шовкові пасочки. По катанці вбирали велику, білу турецьку хустку, зложену на грудях на хрест, запняту шпилькою на плечах. На голову брала над саме чоло куплений в місті вінець т. зв. букет. Волосся зв'язане при голові мотузочком, а відтак розпущене по плечах. В потилиці припинали голкою без вуха, маленький з барвінку вінок, а понижче цього віночка купу стяжок, що спадали на плечах. Як весілля було зимою, то молода вбирала ще великий, білий кожух. Тепер молода вбирається рівнож на біло, але трохи модерніше. Голову вбирає менше більше по давньому, тільки тепер спадає на плечах лише одна стяжка. Як молода збирається, то через цілий час так як і давніше стоїть на міху. Також під час убирання кладуть яйце на поріг і молода перед приходом молодого розбиває його. Стародавній кабат з гаптом служить тепер за гальку. Поверх іде кабат вовняний або батистовий, гуфрований або в обшивці морщений. Білий маленький фартушок з коронкою або без фартуха, але тоді кабат убраний китицями шпарагусу. Біла блюзка і в зимі сердачок без рукавів. Кабат і фартух не сміє бути пов'язаний на гудзи; тільки позапінаний шпилькою, або попросту повпиханий за пояс.

Коли вже молода вбрана, тоді мати дає доньці до вузлів потрошки всего насіння, як жита, ячмени, вівса, лену, кілька золотих, кавалок просфори і кусок хліба, та кожне в осібнім вузлику. Той хліб молода їсть сейчас по шлюбі і то таки в церкві, дає молодому й дружкам.

Підчас того, коли в одній хаті вбирають молоду, щоб була готова, як прийде до неї молодий, в другій кімнаті, т. зв. світлиці, що в ній мають гості веселитися, застеляють кухарки столи, кладуть хліб, бриндзю, ставлять палюнку і приготавляють все, що потрібне для весільних з молодим.

МОЛОДИЙ ПРИБУВАЄ ДО МОЛОДОЇ.

Коли молодий входить з весільниками до двора, то молода заглядає на молодого через вікно, як кажуть „кукат та молодого“, але так, щоб він її не бачив. Поки ввійдуть до хати, починають весільники співати, бо в молодій двері замкнені, а при дверях стоїть видавця і поти їх до хати не пустить, доки добре не виспіваються і не упрсять. Свашки зачинають:

Пустте же нас, пустте, хоч лем на челюсти, як ся заргієми, то од Вас підеми.

Ішли з ме ту по тім сьніжку, послідили ми ту лішку, а ми з відти не підеме, покаль ми ей не возьмеме.

Тільки нас ту прийшло, як за грейдар маку, сядемо до кута, не буде нас знаку.

Чи з те нам ту раді, чи з те нам не раді? Як з те нам не раді, то підемо з тади.

В нашім дворі став, Де я ся ту взяв; Ходив ем по Україні, Люди мі тя нараїли, Пан Біг мі тя дав.

Де ся курит, там ся курит, моїй милій з коміна, вчера вечер пір'я дерла, згоріла її періна.

Тепер староста пукає до дверей і говорить: „Чесний наставніче тутейшого дому! прошу на слово на дві“. Видавця отвирає двері. Староста: „Слава Ісусу Хрісту!“ Видавця: „Слава навіки“. Староста: „Чесний наставніче тутейшого дому! Ми люди вандрівні. Ідемо сьвітами, і не дивуйтеся же з мо трафілі так легко до дому Вашого, бо нас ту зьвізда запровадила. А же з ме застали двері замкнуті, то ми тому не винувати, бо як

би з ме прішли потіхо, то напевно би з ме нашли двери отворени.

Весілля на Лемківщині в селі Риманівська Завадка.

На ілюстрації бачимо 4. весільних дружбів з топірцями і завітчаними капелюхами, молодицю з молодим та своїми 4. дружками, з вінками барвінку й квіток на голові, невісти у широких шацеликах, по середині стоїть староста й сидить Впр. о. Михайло Жеплинський, місцевий парох, у долі „коровай“. Це дуже цінна і гарна світлина.

Але же компанія моя з далекої дороги, змучена, як довідалася же ціль нашої дороги близький і же в тім домі можете отпочити, а і дашто випіти і перекусити і набраті сили на дальшу дорогу, то з той радости наробили галасу, крику, тріску, а Ви певно встрашилися і з того поводу пред нами, як пред злима людми двери замкнули, але пісмо сьвяте повідат же просте, а дастся вам, пукайте, а отворят вам. Тож сподівамся еднак, же просьбі мойї не одповісте і до свого дому нас приймете“. Видавця: „Пане старосто! Барс красні Вас витам,

але на такий одпочинок Вас пріяти не можу, бо устава наша нам нато не позвалят. Мусите замельдуватися у віята. А на прекуску, то ту зараз поніже ест туня господа, а Ви певні і пінязі не мате дуже, то можете там попоїсти і попіти, бо они Вам і скредитуют. А гадате, же Вас ту зьвізда запровадила, то кус юш циганите. Бо іщи слонко не зашло, а Ви мислите, же то зьвізда. Ви певно з дороги зблудили, а же не мате де подітися, бо юш надходит ніч, то бисте певно хтіли в нас заночувати. А ми люде спокійни, а Ви розбрійні, як звиклі вандрівни бивають. Бо як били бисте порядни, то бисте пільнували свого газдівства, а не вандрували. Робіти ся Вам не хце, то опускаєся на легкий хліб, а ми таких обав'ямеся. А дивно Вам же з ме двери заперли, то в нас такий звичай, же двери запераятся, бо од того сут двери, а г вас певно і дверей ніт. Но але гадате, же ваша ціль ту, то прошу оповісти зачим ідете. Може барс їстися Вам хце. Яка ціль, той дороги?“ Староста: „Ціль або прічина нашої дороги ест така: „Ест ту межде нами дуже красний молодец і до себе подібну нашол собі молодицю. Але як то ріжни випадки бивають, так і йому пригода ся стала, бо му тота молодиця деси пропала. А жеби єй однайти, попросил і він собі зо своєю родини люди до того здібних і далі за ньом глядати. За сьлідом обишли з ме по тих горах, долинах, аж ту трафили з ме на сьлід, а за сьлідом, аж ту до того дому. А навет нумер дому нам знаний і зато слонко ніско, але і ми коло ней близько. Бо як повідають: „о вовку помовка, а вовк за дверями“. Но то юш знате ціль нашої дороги, а мишлю же нам позволите перекрочити Ваші пороги. Видавця: „Но то кед юш така справа, то прошу входити до дому нашого під тим варунком, же будете спокійни і ніч веце не будете жадати, окрім той молодиці, котрих в нас не бракує, а може іщи красша як Ваш молодец“.

Нераз буває, що просять довго, то співом то словами, а як довго не впускають, то дружби підсають двері, отворять і ціле весілля рухне до сіней і просто йдуть до хати.

ГОСТИНА У МОЛОДОЇ — МОЛОДЯТА ВИБИРАЮТЬСЯ ДО ШЛЮБУ.

Коли вже молодий увійшов із весіллям до хати молодої, дружби засаджають свашок і всіх весільників за стіл, а свашки сейчас співають: „Не будеме їсти, не будеме пити, поки нам не дате, пощо з ми ту прийшли“. А староста сейчас зачинає: „Пане видавцьо! Прошу їщи на слово. Не конец на тим, же Ви нас ту пріяли, їсти і пити з те нам предложили, бо ми хцеме, жеби Ви нам самі тоту молодицю ту пріпровадили. Бо як патріярх Авраам постаріся, то завізвал свого найстаршого слугу Єлеазара і казал іти му до своїй вітчини Мезопотамії, кажучи: „Іди до родини моеї і возми од тамаль жену синові моему Ізаакові. Але не бер з іншого роду, що сут безбожни. Слуга яко послушний свому панові, вибрал ся в дорогу, як ми гнеска, і прішол до міста Харан, де мешкал Нахор, брат Авраама. Він затримався за містом при студні, де якраз хтовди виходили невісти черпати воду, бо било то гу вечору і просил Господа Бога: же котру він попросит жеби му дали води напитися, а она не одгварит, то буде жена Ізаакові. І справді втот час прішла дівчина Ревека, дуже красна по воду. А коли слуга зажадав од ней води, она зараз подала, котру він піл. А як напіся то і верблуди його напоїла. А як прішол до дому ей родичів, де го красно пріяли, як і Ви нас ту гостити зачали, але він одповіл: „Не будеме їсти ани піти, покля не дате Ревеку за жену Ізаакові“. То і ми били бизме деінде пішли, бо і нас кликали, але ми слухали тіж свого пана і зато лем до Вас

тягнеме. І Ви нас дост красно пріняли і гостити нас починате, але ми не будеме ані їсти, ані пити, покля нам тіж тоту Реваку не пріпровадите“. Видавця: „Хто зна ци она не встрашилася і може даде скрилася, але піду глядати“. Видавця підходить і по хвилі приводить стару бабу, що вбрана в кожух, вовною на верх. Староста й сватъба висмівають її, водять по хаті, заглядають до зубів, чи не стара, висмівають її, а в кінці виганяють за двери. Потім видавця приводить дружку молодой. Староста й сватъба оглядають дружку, чи не крива, чи красно ходить, чи не парадна, а в кінці кричать: „билаби яка би била, але то не тота“. Видавця приводит другу дружку. Староста приймає її й каже: „Тота подібна до ней, бо разом ходили, то ей пріймете, жеби їй не цлося. Але для млоного просиме іщи поглядати, тоту, котра впала в серце пану молодому“. Ця сама церемонія й з третьою дружкойо. Накінець приводить видавця панну молоду, що сильно плаче, і каже: „Слава Ісусу Хрїсту!“ Староста каже, що ця і що на неї годиться, а свашки співають: „Не плач Нацю (ім'я молодой) не плач, не бере тя смаркач, бере тя урода, хлопец як ягода. Весела хижечка, покля я дівечка, а як буду жена, буде засмучена!“ Видавця звертається, тепер до молодого і каже: „Пріпроваділ ем ті панну прекрасну, котра буде женом твоем і ти будь, і ти будь їй вірним мужом. Зв'яже вас священник сільним узлом, котрий вас буде до смерти тримати, а жадно не можете го розорвати, бо муж і жена, а сьлюбна пара, то ест допіро чоловік. Жийте в парі, в честю аж до смерти“.

Молода дає тепер дружбам, видавцьові й старостові хусточки до носа, що їх прив'язують до камізельок, яко свої весільні відзнаки, а староста яко знак ранги весільной. Дружки тимчасом пришивають дружбам до капелюхів або на груди пера. Тепер молода бере молодого за руку, дружба саджає їх за стіл, а староста просить річку: „Пане видавцьо! Бо іщи не

конец. Як Господ Бог покарал рід людский потопом, а лем Ной до своейо родінам в арці пливал по водах, а як вода юш опадала і арка на горах Арарацких осіла, то для певности випустіл він голубицю, котра повернула і зелену галузку в дзюбі прінесла, яко ознак, же води упали. То і я Вас прошу, жебисте нам річку, яко ознак весільний прінесли. Видавця приносить річку, що її встромляють до хліба перед молодятами. Тепер староста бере пляшку з палюнкою наливає до келишка і здоровкає до молодят „Боже дай здрав'я“. Молодята відповідають: „Найліпшого“. П'ють самі і дають по черзі всім. Свашки п'ють, перекусують хлібом і бриндзею і співають:

„Юш будеме їсти, юш будеме пити, бо юш з те нам дали, чого з ми ту прійшли.“

Прійшли з ме ту по ню, на тім сивім коню, она ся радує, мало ся не здує.

Закувала зазуленька під селом, заплакала пані млода за столом.

Нацю, Нацю (ім'я молодой) біла ружа, не тра било тобі мужа; ані мужа, фреїра, було ходзіц як лелія. Ані мужа, ані дітий, лем тя кійом вилоїти.

Така наша пані млода, як на ярку бистра вода — така она є весела, як би мала штири села.

Ой бив сом там, бив сом там, капелюшек зостав там; капелюшек і перо, на червено фарбене. На червено, на біло, што го дівча фарбіло.

Як бис била уцекала, то бис била уцекла, а ти пішла до покриви, то з си ножки попекала.

Тепер дружба вдаряє палицею об трагар, це бельок під стелею, на середині хати і просить о спокій. Староста говорить молитву: „Отче наш“. По молитві дружби ставлять серед хати столець, на столець кладуть подушки і на них сідають батьки молодой. Молодята стають перед батьками молодой, а староста,

що стоїть коло них, зачинає промову: „Кожний добрий дар завсе од Господа Бога походить, то і тот стан малженський, до котрого то стану тоти двоє молодята собі вступити замисльїли, од Господа Бога єст. І нато ми ту вишлися родина, жеби тоти молодята єдно гу другому припровадити і так паром в церков до сьлюбу запровадити. Тераз дороги родиче, і ти паро молода треба Вам розважити пред тим Сакраментом сьлюбним, же тераз отгаль всі разом підеме до церкві, до престола, де пред Божим престолом зложите собі сьлюб, перед котрим Вас ніч інше не розорве, хибаль смерт і грїб. Вибератєся од своїх родичїв, як би в сьвіт Вам незнанїй, далекий. Ваше серце і руки зв'яже Вам сьвященик на віки, то добре собі розважте, што гнеска робїте, жеби сте не жалували потїм на ціле житя. Розважте присягу і обов'язки свої, а особливо Ти пане млодий, як маш міловати свою жену, як єй шанувати в добрі й згодї з ньом жити. Знай, же коня або вола одміниш, як не удаєся, грунт продаш, як єст кепський, неурожайний, а з женом получитися, то хоц би біла яка планна, то треба юш до смерти жити. Уважай на то, же де згода і єдніст, то в такїм родї квітне благословенство Боже, квітне рай неба. Там де єст згода, там єст щастя і достаток хліба. Што ти пригадуєш, тим най рядит жена, а робте вшитко уцтиво так Ти як Она.

А тераз Ти панно млода. Не думай собі, же як вийдеш замуж, то собі вільности набудеш, бо ідеш з під опіки своїх родичїв. Не забувай, же ідеш зас під опіку своїому мужовї, і то служба не на рік ані два, але до самої смерти. Знай же зостанеш газдиньом, але газдиньом зостати не нато, жеби ключи за поясом носити, варити, їсти і розказувати, але до кожного кута тра зазріти і зробити, бо гадають, же: „жена три угли трїмат, а газда єден“. І то правда. Бо добра газдиня то тримат три угли, але планна, то ани єден. Знай, же добра жена єст мужови щестя, поміч, єст му оборона, стоїт му за

цілий сьвіт як золота корона. А недай Боже, як злослива, сварлива, а до роботи лїнива, то єст му сільом в оку, єст му так, як колька в боку. Кепска з неї газдиня, кепска мати. Така мати ані діти добрі не виховує, в такїм газдївствї ніч не прибиват, хїба вшитко ся розлітує. Но і як з те собі тото вшитко розважили і як єст така воля Божа, жеби з те ся злучили, то юш Вам веци ніч не треба, лем взнести серце і очі до неба і просити родичїв о благословенство, жеби з Вас било щасливе малженство, бо де отец і мати благословит, там ся добре господарит“.

Типи населення Лемківщини зо села Милик — Новосандеччина

По тїй промовї старости, батьки молодої благослов'ять скорше молоду, а опїсля молодого хлібом і леном, що його свашки принесли від молодого. Підчас того свашки співають: „До стільця сїдати, мамічки не мати, зийдь мамічко з неба, бо тя зараз треба. Прошу Вас мамічко про Христові рани, лем Ви мі одпусте мої грїхи давни. Прошу Вас мамічко про Христові

муки, лем Ви мі складайте на голову руки. Ой мамічко моя виховала єс мя, прошу, ти мамічко поблагослов же мя“.

Тимчасом дружби „жегнають“ пороги, саме кладуть на хрест палиці, молоді держаться за роги хустинки та обое нараз крочать правою ногою до сіний. При других дверях так само і виходять на подвір'я. За ними виходить ціле весілля й стають рівнож на подвір'ю.

Тепер виходить мати в кожусі, вовною на верх і кропить ціле весілля свяченою водою. Дружби уставляють похід. Наперед іде „копіяш“, що співає і скаче через цілу дорогу. За ним дружба з рішкою. Відтак молоді, дружки й всі весільні.

МОЛОДЯТА ЙДУТЬ ДО ШЛЮБУ.

Коли вже похід весільний рушив, всі співають:

„З гори їд, з гори їд, на долині гамуй, дівчинонько молода, шануй же м'я, шануй.“

А Милицка (село молодої) церков з далека ся блищит, бо ей малювали з Відня малярніці. Наша пані млода злато на ню дала, же би ся сьвітило, як буде шлюб брала.

Ідеме, ідеме, чи плоти не плоти, як би з те не мали ніякої роботи.

Як я їх з пред тот хотар, візок ся мі розторкав, збирай мила колесечка, будеш моя фраїречка.

Такий ся мі залицяв, што ногавиц пожичав, ногавиці не его, не піду я за него.

Чиї ж то коні ве дворе, што мают золоті кантори, чиї ж би били?, мої сут, што мя до дівчини занесут.

Ще м собі не підскочив, юш мі ручку давала, іще ся мя запитала, чи ту буду до рана.

Ти повідав же мя возмеш, як на горі жито зожнеш. А ти зожав і пов'язав, а по мене не отказав. А ти зожав і пшеничку, мене с не взяв за жіночку.

А ти циган добре грай, на ножки ся припатрай, буде добра вечера, чорна кура печена.

Не буду ся женив, аж по новім роце, возьму собі дівча, што ма чорні очи.

Просили нас на весіля на барані кишки. А ми пішли так як глуми, не взяли з ме ложки.

Не буду ся женив, най ся біда женит, най моє дівчатко чекає до осени.

В нашім дворі рокита чорно-біло преквітат, ходят хлопці коло неї і торгають квітки з неї.

В нашім дворі сосна, чом же не черешня, як есь мя любував, чом же не береш мя.

Сьпівайте дівчата закла ваші часи, закла заплітате свої довги власи; бо як їх будете горі почесовац, будете гтовди горенько бановац.

Мамусь моя мамусь, лем мя одну мате, помисльїйте над тим за кого мя дате. Чи то за єдного, чи то за другого, матусь моя матусь, би лем за шумного.

Ой мамічко, мамко шумне мено Янко, шумне мено єго, дайте мя за него.

Даїте мя маміцько, за того Яніцька, што ма штири волки п'ятого коніцька.

На зеленім дубі сідят два голуби, люде їм завідят, же ся раді видят. Не завідте люди, бо не мате чому; бо ся сподобало то єдно другому.

Прешла осінь прешла зима, а наш гусяр жени нема. Складайте ся по грошові, купте жену гусярові“.

Так співаючи доходять до церкви. Молоді стають в притворі і чекають на священника. Приходить священник, отвирають церкву і як молода переступає поріг церкви, то дружки лов'яться молодіої кабата.

Належить ще зазначити, що хлопці біжать наперед загородами і бічними стежками та загороджують молодому дорогу. Молодий мусить дати 1/2 л. горівки, тоді хлопці відкидають друки і молодий іде до шлюбу без перешкоди. Коли жених походить з другого села, мусить дати 1 літру або й більше окупу.

ЗАБОБОНИ ТА ВІРУВАННЯ, ЩО ЇХ ПРИВ'ЯЗУЮТЬ ДО ШЛЮБУ.

Із шлюбом молодят у церкві лучать багато забобонів і вірувань, що їх належить викорінювати, як незгідних із достоїнством св. Тайни Подружжя, однак для цікавості читачів, їх тут наводимо.

Підчас присяги бере дружка кінець кабату молодіої й накриває молодому ноги. Притім як дружба мудрий, то уважає і не дасть, щоб молода мала верх над молодим. Бо як не припилює, то пропало. Коли дружка накриє кабатом молодіої молодому ноги, то він мусить ціле життя слухати своєї жінки. По присязі, як молоді встають, то молода мусить уважати, щоби встала перша, щоб муж над нею не старшував. А як тільки встане, то сейчас обертається й правою рукою скидає дружкам з голови вінці; котрій перше скине, то то перша вийде заміж. Дальше вся сватьба уважає, як горить світло. Як свічки світяться ясно і спокійно, то життя молодих буде добре. Як свічки тріщать і порскають, то будуть обоє сваритися. Як свічки мляво світяться, то будуть хорувати.

Коли молодята по шлюбі виходять з церкви, то держаться за кінці білої хустини, що її молода шиє спеціально на ту ціль. Притім молода й дружки уважають, щоб хто не зірвав або не розірвав молодій цього малого віночка, що має на голові, бо тоді життя молодих булоб не добре. Ідучи через церкву, молодий, молода й дружки їдять цю скипку хліба, що молода мала в пазусі.

МОЛОДЯТА ВЕРТАЮТЬ ВІД ШЛЮБУ.

Коли тільки молодята перейдуть церковну браму, то дружби сейчас зачитають співати:

„А я тобі присягала, аж мі ножки терпли, же тя не опушу аж до самой смерті“.

Цю пісню повторяють кілька разів.

Присягала с Нацьо пред Панном Марійом, достала есь мужа як білу лелію.

До церкви едно, а з церкви двое, а вшитко то вшитко пані млода твое.

Шумні ем ся обув, легко мі ходити, шумне дівча м достав, не хце мя любити.

Марисю, Марисю, бо я тя не лишу, бо я твої очка на папір запишу. На папір запишу на клинок завішу, жеби люди знали, же я мам Марисю.

Марисю, Марисю, яка з мі Марися, же з мі не подала ручку на конюся. Не подала с ручку, подай мі шабличку, жеби люди знали, же мам фраїречку.

Кому добре, тому добре, мі добре самому, інши баби їдят сіно, а моя їст солому.

Добре тому пахолкови, що ся женит при вітцьови, а тому горка біда, што ся женит у сусіда.

Розвивайся бучку з доли од кореня, мало де ся знайде з фреїречки жена.

Но мой веру спасену чирай ме ся на жену. Моя велька, висока, твоя сьлепа през ока.

Ти Нацьо, ти Нацьо шкода твого зросту, дістала есь хлопа, як заячу ножку“.

Так співаючи доходят до хати молодої. Двері в молодої замкнені, тому весілля стає перед дверима і зачинає співати:

„Не зійдеми з воза, треба нам драбинки, не підеме до хиж, дайте нам палюнки.“

Палюнечка трунек, добра на фрасунек, хто ся ей напіє, той ся не фрасує.

Тепер староста пукає до дверей і говорить: „Пане видавцьо! прошу на слово“. Видавця отвирає двери. Староста: „Слава Ісусу!“ Видавця „Слава на віки!“ Но то Ви зас ту; тота зьвізда зас Вас ту провадит?“ Староста: „Та зас, бо ми юш маме ту приналежність і ту наше право аж до рана, бо таких людей як Ви гостинних, то поглядати. А ми лем до таких людей заходиме“.

Видавця: „Но, але што Ви ту од нас хцете? Почастували з ме Вас, Ревеку з ме Вам дали, а і ознак, што сте нас просили; то я мишлю же ту юш жадного права не мате“. Староста: „Пане видавцьо! Ми ту zostавили столи заставлени даром Божим, то би з ме хтіли разом з Вами спожити і до рана забавитися. Бо тераз в ночи де підеме. А як слонко вийде на полудне, то маме часу і не заблудиме“. Видавця: „То прошу вступити і тоти дари спожити“. Входят.

ГОСТИНА В МОЛОДОЇ ПО ШЛЮБІ.

Як увійдуть до хати, то свашки й свати сідають за столи, а молоді, дружки й дружби танцюють. Підчас того свашки співають:

„Ой Нацьо, ти Нацьо (ім'я молодої) по твоім гонорі, не будут ти піскац парібці на дворі.

Дотля ті піскалі, а не оставалі, а тераз не будут, о тобі забудут.

Юш ем ся оженив, юш ем ся потішив, юш я своє пірко на клинок завісів.

На клинок, на клинок, аш на самий сподок, жеби люди знали, же я не паробок.

На клинок, на клинок, на клинок в коморі, дармо мя паробці чекате на дворі.

Чорна гора родит попер, чия будеш Нацьо тепер? Тепер буду Янко твоя, бо ти Янко душа моя. Як го будеш називати: драга душо, квітко златий.

Бив мене муж, бив мене юш; бив мене в суботу за мою роботу, не буду юш.

Бив мене муж, бив мене юш; бив мене в неділю за мою надію, не буду юш.

Бив мене муж, бив мене юш; бив мене в середу за мою череду, не буду юш.

Бив мене муж, бив мене юш; бив мене в п'ятницю за нову спідницю, не буду юш.

Бив мене муж, бив мене юш; бив мене граблями, не ход за хлопцями, не піду юш.

Бив мене муж, бив мене юш; бив мене мотиком, не ход за музиком, не піду юш.

Бив мене муж, бив мене юш; бив мене в сьвітлиці, не сід на музиці, не буду юш.

Бив мене муж, бив мене юш; бив мене в коморі, не ход ти по дворі, не піду юш.

Бив мене муж, бив мене юш; бив мене в боїску, не ход в кабатиску, не буду юш.“

Так бавляться з годину. Опісля дружби просять всіх сідати. На передне місце сідає молодий з молодою. За ними дружки, сватьба і всі весільні. Тепер приносять кухарки сос. Є це варена мука на росолі, і покраяне в ній м'ясо. Притім свашки висмівають кухарки:

„Ой не є то, не є, як нашій кухарці, ходит коло пеца, облизує пальці“.

Весільні п'ють горівку й ідять. Дружки припрошують, а дружки тепер співають на парубків:

„Ой дружба я дружба, тяжка моя служба, за штири дним косив, за дружбу м'я просив“.

Панове дружбове так ся пописали, за келишок пива коршму очухрали. За келишок пива і за пугар води, іще очухрали на останку сходи.

А пан дружба коня нема, бо го осідлати не зна; осідлайте же му kota, най си сяде на нього з плота.

Панове дружбове помалу стріляйте, Милик мале село, лем го не завальте. Як го завальте, то го поставите, нашій пані млодій пораду зробите.

Наш пан дружба любив дружку, зробив стежку през петрушку, през петрушку, през капусту, наш пан дружба любив дружку.

Панове дружбове перина ся поре, треба рано встати, перину латати“.

Деся так по годині, коли з'їдять перекуску, молоді виходять за стола і танцюють досить довго. Рівнож танцює й молодь з села. Танцюють около дві години.

Підчас того, кухарки забирають зі стола все, що на ній знаходилося, стріпають обруси, приносять свіжий хліб, складають так як передше і все приготавляють до вечорі.

Менше більше по двох годинах, дружби починають просити засідати до вечорі. Молодь з села забирається домів, а молодята засідають до стола. Коло них сідають дружки, старші свашки й староста. Дружби не сідають, тільки ходять, розносять їдження та припрошують гостей. Річку встромляють до хліба, перед молодими. Наперед приносять на стіл росіл з фасолею або горохом, і то кілька мисок, відповідно до числа гостей. Коли подадуть на стіл миски, дружба пукає о бельок, що під стелею на середині хати, а весільні встають і моляться. По молитві п'ють по черзі горівку, їдять росіл, а притім співають:

„Ой Боже, Боже, що ся не стало, з нового горця месо пропало. Ані меса, ані юшки, ні росолу ні петрушки, вшитко пропало“.

По росолі подають риж, а свашки знову співають:

„Гнеска риж, завтра риж, такий человек та як книш. Гнеска крупи, завтра крупи, такий человек, та як глупий“.

Опісля подають м'ясо і капусту. При капусті знову співають і насміваються з кухарок:

„А кухарочка пишна, капустиця квасна, фуру дров спалила, капусти не зварила.“

Не буду я капусточку їла, бо би мене голова боліла, але буду палюночну пити, не буде мя голова боліти.

Капуста, капуста, зелена не густа, яка ваша хижа прес фрєіра пуста.

Не зато є пуста, жebим го не мала, але зато пуста, жем го понехала.

На капусту очи спуцу, а на кашу аж ся трясу“.

Мабудь при жадній потраві не співають так багато, як до капусти. Певно ддятого, що всі на ню не раді, бо в дома майже кожний день їдять капусту. Потім співають матері молоді:

Лемківські „гудаки“ — музиканти в селі Злоцьке.

Світлив Др. М. Дзерович.

„Будеш ти мамічко горенько плакала, як ти буде една ложка зоставала.“

Зостане ті лижка і в полю робота, заплачеш мамічко як бідна сирота.

Мисьлілась ти мамо, же ся мя не збудеш, а ти повідала, же плакати будеш.

Ой Нацьо, ти Нацьо што ся ті звиділо, сподобало ти ся таке респектило.

Як переспівають пісеньки до капусти, що їх їдять поволи, музиканти зачинають грати мьльодію, що її, ціле весілля ще не грали і знову не будуть грати аж при капусті. Коли музики переграли, свашки зачинають співати на цю саму мьльодію:

„Ма баба, ма баба пінязькі в лесе, кійом ей, кійом ей, она принесе.

Од шенку до шенку дай млада віна, північка замкнена ключиків нема“.

Ці пісні співають і грають з пять разів. А музиканти грають цю пісню щиро, бо підчас того, дружба бере таріль, кладе перед кожним весільним, а ті вкидають до него по 5-10-20 грошів. Як обійде всі столи — тоді дружба вкидає ці гроші музикантам до баса. На тім вечерю кінчать, а дружба вдаряє палицею до бьлька, і просить о спокій. Староста встає хреститься три рази і зачитає на голос молитву, а по молитві каже: „Всечесна сватьбо! госці й Ви чесний господарю дому того. Кождому з Вас певно відомо ест, же при дуже важній хвилі в життю люцкім, каже нам стародавний звичай обходити урочисто і то в товаристві з родином і приятелями своїма. Перша важна хвіля нашого житя ест прибитя на сьвіт. Ест то яко весна нашого житя. Друга не менше важна хвіля ест то змінене свого самотного стану в стан малженьський, ест неначе літо нашого житя.

А третя хвіля ест то конець або осінь нашого житя. Стародавний звичай каже нам то обходити урочисто, бо уж дуже давно в Старим Завіті Рахуїл своїй дівці Сарі робил весіля,

котра зостала женом молодого Товїї, сина Товітового, котре тревало 14 днів. А зас старенький Товїт своєму синові Товїї зробил весіля, як повернул з той далекої дороги, на котрім бавилися 7 днів. То било в Старим Завіті. Але і в Новім Завіті як зме чули зо св. Євангелія, же в Кані Галилейскім било весіля, на котре били запрошени Ісус Хрїстос з Пречистою Дівочою і з Апостолами і на тим весілю зробил Ісус перше чудо, де перемінил воду на віно. То віно било подаване госцям і з нього били всі госці барз задоволені і ми то на весілях до днесь оповідаме. Рівним тому тіж прикладом і то наш чесний господар дому того, котрий робїт весіля своїй дівці, на котре то весіля запросил він нас, яко свою родину, аби спільно родиче, же їм Господ Бог допоміг тоту дівку виховати і до того вінця малженьського поблагословїти, бо де отець і мати благословїт, там ся добрі господарїт“.

Коли ж просять на весілля священника, то промовляє священник.

По тій промові виходять всі весільні зза стола, лишається тільки молода, дружки й старший пан староста.

Свашки повиходивши зза стола, розказують собі танець. Танцюють самі старі. Дружба додає їм охоти. Знаючи, що старі крім „гопака“ не знають нічого танцювати, приспівує:

А я старий дирда, дирда, не танцював нігда нігда, а на старїст мусит, мусит, бо мя кашель дусит, дусит.

Дві бабі ловлять старого хлопа і скачуть дрібно „гопака“ і то дуже скоро. За дружбою це саме приспівують старости. Танець іде жваво і триває найменше пів години. Коли музиканти бачать, що старі помучилися, тоді перестають грати.

При тім танцю і старі приспівують собі:

Ще м не танцював аж буду пробував, з бучка на яличку буду прескакував.

Я старий, я старий не хдуть мя дівчата, возму басалигі пожену телята.

Ой ти старий шалений, чирай ме ся за жени. Дам ті стару за младу і капусти заграду.

Заграйте старому, як не мате кому, старий ся утішит і піде до дому.

Умер старий, умер юш лежить на десце, як би му заграли підскачив би еше.

Тимчасом поки старі танцюють, передня дружка кладе на таріль хустку, на хустку дві булки, а в них впихає по по 50 гр. З боку ставит два горнятка.

Староста встає, бере поволи цей таріль з подарунком, стає перед молодою і каже: „Слава Ісусу Хрісту!“ Молода відбирає подарунок, кладе до фартуха, і каже: „Дякую панови старостови за послугу, а пані дружці за дар. Єст мі тот дар милий, а пані дружка сто раз милійша, обіцююся шумнати, поцтивости мати, покля мя буде Бог на сьвіті тримати, а на останку ся добре витанцювати“.

Опісля так само дарує друга і трета дружка. Молода ховає ці дари до фартуха, виходить зза стола, ховає дари і танцює.

Дружки тим часом дарують дружбам. Зачинає передня дружка дарувати передньому дружбові, тому, що держить річку. Складає на таріль тісточка, чеколяду, яблука, папіроси, цукорки, 2 булки і накриває хусточкою. Староста бере той таріль і несе дружбові до другої хати, бо там дружби ховаються. Як староста його знайде, говорить: „Слава Ісусу Хрісту!“ Дружба бере з тарілки дари й каже: „Дякую панови старостови за послугу, а пані дружці за дар. Єсли мі тот дар милий, а пані дружка сто раз милійша, обіцююся шумнати, поцтивости мати докля мя буде Бог на сьвіті тримати, а на останку добре ся витанцювати“.

По тих словах складає на тарілку гроші 5-10 зл. і просить старосту дати ці гроші дружці за дар.

Староста приходить з грішми до дружки й каже: Принюсем пані дружко дар од пана дружби“. Дружка встає і говорить так само, як дружба. Так само дарує друга дружка і трета своєму дружбові.

По даруванні виносять столи і всі танцюють до раня та при тім співають:

Медведю дай лабу, бо підемо, бо підемо по бабу; баба ся опила, тай медведя забила.

Зазуля кукала, правду викукала, же я ту не буду, де м ся виховала.

Коли вже зачинає дніти, то свашки співають:

Треба ся нам треба домів заберати, що мами то мами треба призерати.

Дому, дому лихий газдо, не вициряй зуби з каждым. Люде орют, люде сіют, а з Тебе ся газдо сьміют.

Вобирайся Нацю (ім'я молодої) вибирайся з нами, але свої злости прилож каменями, прицупкай ногами, жеби с била добра меже сусідами.

Ой Боже мій, Боже мій, чия же я, хто же мій. Нашла м тераз такого, што буде мій, я його.

Кухарки коли почують, що свашки приспівують і що вже хочуть іти домів, кажуть дружбам заносити столи. А коли вже столи занесені, подають хліб, горівку, яєшницю і бриндзю. Весільники їдять і співають:

„Под ми дому, под ми кожда, бо пред нами фляшка прожна, як ми ся нарадими, то ми фляшку наповними.

Под ми дому, под ми, бо юш не зайдеми, де нас ночка зайде, там преночуеми.

Свитай Боже, свитай, жеби скоро ден бив, жеби я увидів в котрим дворі я бив. Ци в тім мурованім, ци при тім дівчатку шумні мальованім.

Підеш ти там Нацьо, де є дуже жита, будеш пекла книші з велького корита.

Ход ме домів, ход ме, бо юш час, бо юш час, бо юш наше сиве волки пошли в ляс, пошли в ляс“.

Тепер всі встають, моляться, дружба приносить столець, на нім кладуть подушку, на неї сідає отець і мати, а свашки співають:

„До стільця сідати, мамічкі не мати...“ і т. д.

Молодята стають перед батьками, а коли свашки перестали вже співати, староста зачинає проповідувати: „Всечесни Родиче! Дуже красно дякуєме Вам за Вашу приемність гу мам, за тоту гостину і прислугу. А же ми ту не тутейші, то час уш нам вибератися до свого домовства. Бо як Товит вислав свого сина, а як го довго не било назад, старал ся він за нім, же го довго ніт, а мати виходила аж на тоту дорогу, коди мал повернути і зазирала, ци уш не іде. Так само і родиче того молодця котри нас ту послали, може смутятся, же нас так довго назад нее. Дякуєми Вам за так красне виховання той Вашой доньки, котра тераз піде з нами, бо тим молодятам стріха родительска уш за тісна. Они будут собі віти нове гніздечко, на нове своє гніздечко, на нове своє господарство, одлучатся од Вас тілесно, але душевно будут завсе з Вами. Як коли прідут до Вас, то їх приймете уш яко гостці. А Ви молодята пам'ятайте, як сут випадки, же дакоди дашто незгода зайде межи Вами, сами посваритесь і сами погодитесь, жеби Вашой сварки нечули ані близіші, ані дальші сусіди“. Молодята цілують батьків і виходять. Мати дає свашкам за те, що зачеп'ять молоду 1 л. горівки і бриндзю на перекуску. Тут треба ще зазначити, що підчас промови старости, молода дуже плаче. Тепер свашки зачинають співати:

„Нянічко, няньо Ви сивий голубе, як Ви мі замрете, юш мі так не буде.

Мамусю, мамусю я Ваша дитина, мені ся належит скриня і перина.

Скриня і перина, корова з телятьом, жеби м не ходила все до Вас з горнятьом.

Не хтіла ем іти, нагварили сте мя, родинонько моя спомагайте же мя. Єден на мисочку, другий на лижочку, а Ви старий няньо робте колисочку.

Я іду, я іду, бо я іти мушу, я свою мамічку охабити мушу.

Як я ся од мами своєї вибирала, то мі під порогом скала заплакала“.

Коровай. Руський Явірник.
(Фот. Я. Фальковскі.)

Тепер дружки „жегнають пороги“, а молодята переступають правою ногою через зложені на хрест на порозі палиці до сіней. Так само з сіней на двір. За ними виходить ціле весілля й рушають в похід до молодого. Дружки виносять замкнену скриню. Один дружба сторожить, а другий виносить перину і подушки. Сватьба просить батьків молодої о залогу на дорогу (це є 1 л. горівки, хліб і 3-4 кг. бриндзі).

Це ховають старости і як приїдуть під село, звідки молодий походить, то їдять і п'ють горівку, щоб мали охоту до співу. Інші весільники беруть що попаде до рук: гусь, курку, терлицю, решето, образи і взагалі все, що можуть з собою взяти. Такий похід виглядає дуже весело, бо через цілу дорогу роблять різні жарти. Пр. староста бере терлицю до лену одним кінцем, а дружба бере за ручки другим кінцем і так поклапкує в такт за музикою під час цілої дороги; в'яжуть гусь на перевесло із соломи і провадять сейчас за молодою. Коли молода виходить заміж на друге село, то весілля їде на возах. Перед самим від'їздом виходить мати в кожусі, вовною до гори, кропить молодята свяченою водою й весільний похід вирушає в дорогу.

МОЛОДА ЙДЕ ДО МОЛОДОГО.

Наперед іде „копіяш“. Він найбільше скаче і вигукує та додає всім весільникам охоти до співу. Молода йде держучися з молодим за хустину, досить сумна. Дружки йдуть до своєї хати, тільки дружки й інші весільники йдуть до молодого. А свашки зачинають співати:

„Візрій же ся Нацьо (молода) на вишню кватеру, як за тобом плаче отец і з мацером.

Візрій же ся Нацьо на вишний облачек, як за тобом плаче отец неборачек.

Візрій же ся Нацьо, на тот сивий камінь, як за тобом плаче стародавний фреер.

Візрій же ся Нацьо на тоти вигляди, кади ти носили хлопці чеколяди.“

Коли вже похід на дорозі, то зачинають співати скоро, до маршу:

А я така як і мац, чорні очка мусім мац, як би м чорні не мала, на кого м ся подала.

Ой не вір мі, не вір мі, бо я хлопец вандрівний, повандрую гев і там, де поверну дівча мам.

А я такий сьмігалец, беру дівку на палец, под же дівко, под же под, як виросту буду хлоп.

Не било то, як то г вони, били ябка і ябчата, били дівки і дівчата. Єдна менча, друга векша, моя мила найшумейша. Не било то як то г вони, били ябка на яблони, били вельки, били мали, бо милицкі дівки стари.

Женю, я ся женю, юш третю недзелю, нікто мі не видит мою младу жену.

Боже, Боже нич не маме, лем на себе позираме, ліпши наши два позори, як дачії штири воли. Штири воли нич не значат, як той грейцар, што ся качат“.

Так співають цілу дорогу і не перестають ані на хвильку, а коли вже зближаються до молодого, то свашки зачинають співати:

„В Ціханского (ім'я молодого) дворі скала скалу дусит, хто ся ту достане привикати мусит“.

Це свашки співають молодій нарочно, і тим дають знати, що вона вже в дворі батьків молодого.

ВЕСІЛЛЯ В МОЛОДОГО ПО ШЛЮБІ.

Як у молодого почують, що зближається весілля, замикають двері. Весільники приходять під двері й зачинають співати:

„Твоя Янку (молодий) мати за дверями стоїт, преокрутни плаче, невісти ся боїт.“

Отвирай мамічко, отвирай сьвітлицю, бо ми ти ведеме вельку порадицю.

Отвирай мамічко, отвирай комору, бо ми ти ведеме велику розвору.

Отвирай мамічко, отвирай пекарню, бо ми ти ведеме велику брехарню.

Воліли з ме іти до ліса по бука, ніж ми мали іти по такогo слука.

Воліли з ме іти до плота по drankу, ніж ми мали іти по таку диганку“.

Як бачимо свашки з початку прихваляють молоду, а опісля нарощно ганять і страшать.

Коли в молодого ще дальше дверей не отвирають, то староста йде до дверей, пукає і говорить: „Всечесний Отче! Повертаме з той дороги, в котру сте нас послали; а повертаме не так як евангельский блудний син, што маєток, який му отец дал розмарніл, а вернул з нічим. Ми вертаме так як тот, што достал п'ять талантів, пріробіл других п'ять. Післали сте нас з єдним, а привели з ме Вам два таланти. Прівели з ме синові жену, а Вам поміч, жеби сте так тяжко не гарували, як дотля. Она Вас заступит, бо з ме вибрали красну, вельку, міцну,

згідливу, до того й жирну, і як раз на добру газдиню. Но ци нас приймете і похвалите, ци ні?”

Отець отвирає двері і говорить: „Та кеби лем так било як гадає то юш Вас прийму. Бо й так ледво з ме чекали, і барс з ме за Вами старалися, коли придете, бо Вас барс довго не било. Ани з ме того спати не могли“. Староста; „Та довго нам вишло, бо дрига далека, а і нич то вибралося, випрїбувало, а гу тому трафіли з ме на люди прїязних, гостинних, то фігель било розийтися“. — Видавця отвирає двері, а молодята і весільні входять до світлиці.

Увійшовши до світлиці, молодята обходять наоколо столів, молода передом, а молодий за нею і цілують кожну купку хліба. Обходять раз. Отець і мати стоять по середині світлиці. Коли молодята обійшли столи, підходять до батьків і кажуть: „Слава Ісусу Хрісту“, цілують їх в руки, а молода каже: „прийшлам ся зьвідати Няньо і Мамо, чи мя ту приймети чи ні?“ Отець відповідає, що приймуть і просить сідати молодих і весільників за столом.

Тепер подають перекуску, коли зимно то чай, а коли літом гаряче, то бриндзю, яешницю і горівку. По перекусці розходяться всі кожний до свого дому спати, а вечером знову сходяться до молодого.

ЗАЧІПЧИНИ МОЛОДОЇ.

Пополудни дружби встають (бо сплять у молодого) і йдуть просити сватбу на весілля до молодого.

Самим вечером сходиться до молодого вся сватба і другі гості.

Тимчасом три або чотири свашки беруть молоду, але так, щоб ніхто не запримітив і ховаються або до сипанця, а як сусід близько є, то до сусіда. Там замикаються і знимають молодій з голови букет. Молода розбираться з білого убраня, а вдягає рожевий або червений горсет, рожевий кабат і білий фартух. Належить зазначити, що свашки длятого ховаються з молодою, щоб їх дружби не бачили. Бо коли случайно посходяться і побачать їх дружби, то роблять молодій назлість. Зривають молодій з голови чеpecь або чубу і т. ін. Опісля молода сідає на коновку, що є прикрита подушкою, свашки зачинають чесати у два варкочи волосся та додають трохи лєну, щоб чуба була більша. На чоло дають великий білий чіпок і білу або бронзову шовкову хустку.

Коли молоду зачїпчать, то кличуть молодого, і молодий дає молодій 10-20 зл. до рук за вінок, а свашки зачинають співати:

„Юш, юш по в'янечку юш, яку таку чаплявечку на головку злож.

Кукуріку г водне, кукуріку в ночи, як ей зачепили витрищила очи“.

Опісля співають молодому:

Паню млоду чепили, з банта кури летіли, пан млодий ся припотрав, вшитки кури полапав.

Поки свашки чеп'ять млоду, млодий скривається десь у кутику, знімає із себе шлюбну сорочку, а вдіває сорочку від млодої. Цю сорочку, що її здіме, сейчас ховає, бо свашки, коли її схоплять, то сейчас в'яжуть рукави. Кажуть, що коли пов'яжуть млодому в сорочці рукави, то млодий не буде бити своєї жінки. Нераз буває так, що коли млодий сильний, то сорочку півруть цілком, бо свашки тягають сорочку до себе, а млодий до себе. Одного разу трапився такий випадок, що свашки були сильніші, відібрали млодому сорочку, пов'язали рукави, а млодий так сильно тим розгнівався, що прискочив до млодої та її таки на місці набив. А треба знати, що на Лемківщині взагалі є дуже рідкі випадки, щоб муж бив свою жінку.

Потім передня свашка частує всіх горівкою, перекушують і йдуть співаючи з млодою до хати:

„Ідеме ми з коморечки, дайте же нам палюничкі, веземе ей зачепену зробили ме з дівки жену“.

Коли увійшли до хати, млода відв'язує річку, відв'язує шнуручку (Гостина у млодої), тне на кавалки та дає по кавалку сват'бі та дружкам. Окремо тне млода з 2-ма шнурами по кавалку і дає музикантам, а музиканти прив'язують до гусель.

Коли має млода на голові кілька стяжок, то одну дає до церкви, а другі роздає млода сестрам.

Тепер млодий танцює з млодою, а опісля дружби й староста. По кількох танцях, дружби йдуть у село просити на придани.

ПРИДАНИ.

Приданами називаємо гостину — другого вечора по шлюбі в млодого. Придани справляє млода для своїх батьків, товаришок, сестер, кумів і добре знайомих сусідів.

Дружби йдуть просити приданців, там, де каже їм млода і сейчас з ними йдуть наперед до батьків млодої. Там одержують перекуску і горівку. Мати бере з собою рівнож 1 л. горівки, хліб або велику булку і так всі разом йдуть до млодої на гостину. Як млода вийшла заміж у своїм селі, то йдуть пішки, коли ж на другім селі, то йдуть возами. Через дорогу співають:

„Ідеме ми на придани за тим чачком малюваним, ідеме го навидіти, чи му буде добре биті.“

Ідеме, ідеме, жеби з ми ей нашлі, жеби є ме виділи, чи її бабом красьні.

Ідеме, ідеме з гори до долини, ідеме глядати, той нової родини.

Коло млина яворина, коло млина сосна, ніхто того не вгадає, для кого я вросла.

Не мам нич, не мам нич, вода мі забрала, лем то моя міла на брежку зостала.

Чиє дівча на брежку і в атласовім фартушку, чиє ж би било, моє є, што я го любував, воно ме.

А пониже Милика дівки ся купають, на зелених вербинках фартушки вішають. Які тоти фартушкі з білими краями, які тоти дівчата з чорними очами.

Кеби такі очата в крамах продавали, то і я би купила свому фреїрови.

Іще бим му купила хусточку едwabну, жеби люди виділи, же ма білу ладну.

Іще бим му купила піщалку кленову, жеби собі записав, як піде додому.

Іще бим му купила скірні з острожками, жеби собі черкотав горі Кошицями.

Іще бим му купила перстеник на палец, жеби ся му міготав як піде на танец.

Іще бим му купила перечко на глову, жеби собі потріскав як піде до дому.

Коло млина яворина, коло млина качка, видам я ся прото видам, хоц я не богачка“.

Так співають через цілу дорогу, а коли вже доходять до хати молодого, то зачинають співати:

„Приданари з доли закривайте столи, столи яворови обрусі квіткови.

Придани, придани, од Бога надани, од Бога милого до пана нашого“.

Так співаючи приходять до дверей, що є замкнені. Назустріч виходять їм музики, приданці співають, а музики вигравують:

„Виход до нас, виход наша пані млада, як не маш палюнки ест на ярку вода. Як не маш палюнки, набер гнояниці, напої же си, напої свої приданиці.

Жеби с била фришна, то бис гу нам вишла, але їс лінива, тос не вилетіла.

Виход же нам, виход ти Ціханский (молодий) сину, привитай, привитай по жені родину“...

Як до хати не впускають, то видавця іде до дверей, пукає й говорить: „Пане старосто! Гей!“ Староста отвирає двері, а

видавця каже: „Слава Ісусу Хрісту!“ Староста відповідає: „Слава навіки. Витайте красно, та што Ваз ту приводіт о такій порі? Може блудите, а може дашто глядате?“

Видавця: „Пане старосто! Сталася нам шкода. Мали з ме стадо овец і як паслимя коло Ваших, една найкрасша одорвалася од нашого стада і пішла гу Вашому стаду. А хто зна, ци Ваш югас ей нароком не вхопіл?“ Староста: „Так як пільнуєте, так мате. В нас жадной чужой увці ніт. Може Вам вовк вхопіл, а Ви не знате тай ту глядате?“ Видавця: „Тераз вовків ніт, хібаль тоти рукати. А она ту г Вас є, бо ми ту чули ей беку, і зато тут ідеме“. Староста: „Піду іши пресмотріти. Як буде, то Вам дам. Ми ту ничийого не хцеме“.

Староста йде, а за хвилю приходить і каже: „Та ест акурат. Ани сам ем не знал. Но, але мусіте нам за зимівлю запластити, бо з ме ей красно визімували, юш ся лінит“. Видавця: „Сама тота, але презначена і планна, бо сте їй може лем кустріцю і крячину давали їсти та зато лінится. А іще плацу хцете, а сир по ній де? Била найліпша дїйка, мате з нами добрі обийтися, жеби било тихо“. Староста: „Та як же о сир допомінаєтеся, кед то била іщи ярка. Аж може тераз буде доїлася і то хто зна, яка там дїйка з ней буде. А презначити з ме мусіли, бо хто ест в нашім кошарі, то мусит мати наш ознак. Будте раді, же Вам нашлася, то за налізне хоц напіемеся“.

Тепер виходить молодий і молода зо світлом, а хтось третий з горівкою. Молода обвиває руку до фартуха або до хустинки і витаєся зо всіми. З кім привитається, той дає на привитання до руки 1 зл., а цей, що держить горівку, частує всіх. По привитанні молодий і молода входять до хати, а за ними приданці, що співають:

„Прийшли з ме ту на придани за тим чачком малюваним, прийшли з ме го навидіти, ци му буде добре бити. Як му буде

вельми біда, не прийдеме веци нігда“.

Коли вже увійшли до хати, батьки молодій сідають за переднім столом, а коло них молода з друзками. Мати кладе на стіл хліб і горівку, що з собою привезла, а молодші приданці танцюють.

По кількох танцях засідають приданці коло молоді до стола, а гості й сватба за іншими столами. Тепер дають перекуску, а свашки співають:

„Чого ви ту приданяри прийшли, кед ту хижка не до Вашої мисли. Бо ту хижка з кресаного древа, не таких ту приданярів треба“.

Приданці знову свашкам відповідають:

„Свашеньки, свашеньки, їм би зте, пили, кед з те паню млоду криво зачепили.

А Ви свашки чти не мате, же ся домів не збирате, а газдови то не мило, бо з барілки вивітріло“.

Свашки знову відспівують приданцям:

„Прийшли до нас приданяри, што ми ту їм їсти дами, нарубами дрібних трісок, дами ми їм на сім мисок. А на осму болота, най ся наїст голота“.

До цього співу приграває музика. Перекуска триває годину. Підчас того співають і танцюють.

Десь так около 9 години вечером дружба просить всіх за стіл. Староста зачинає молитву, а по молитві зачинають почастунком вечерю. Кухарки приносять на стіл росіл з горохом. Всі їдять і співають, а музики пригравають:

„Ой вершек мій вершек, мій зелений вершек, юш мі так не буде, як мі било перше. Бо перше мі било, барс мі добре било, од своєї матічки не ходити било. Не ходити било кадій я ходила, не любити било, кого я любила. Не ходити било горами лісами, не любити било хлопця з чорними очами“.

Потім дають риж, мясо і капусту та підчас того співають дальше:

„Була я дівечка, юш не буду нігда, юш ся зволя моя през гору премігла. През гору, през гору, през гору Легнавску, лапайте їй хлопці за злоту ретязку.“

Нічого мі не жаль, лем той єдної річи, того варкочика, што закриват плечі.

Нічого мі не жаль, лем то за очима, же ся розлучили чорні зо сивима.

Кед бись знала Нацьо (молода) як ти в чепцю бритко, зарас би ти зарас зошмарила вшитко.

Мусіла ти Нацьо в зальоти дрімати, што ти не виділа кому ручку дати.

Ані нема фарби, ні жадной подоби, вивезти на берег дрилити до води.

Мусіла ти Нацьо в долину смотрити, же ти не виділа за кого маш іти.

Не смотрилам долу, смотрилам до гори, сподобало ся мі то Янково поле.

Буде тобі Нацьо, буде тобі добрі, будеш ти лігала з курами на поді.

З курами на поді, з гусями на воді, буде тобі Нацьо, буде тобі добрі.

Родинонько моя, родино кохана, Ви ся веселите, а я заплакана.

А швагрічку, швагре не бий мою сестру, бо я на тя тримам сокерочку остру.

Сокерочку остру іще си поострю, ой швагрічку швагре, не бив мою сестру.

Жаль мі є, жаль мі є, жаль мнов потрісує, хто мя не виховав, той мі розкажує. Хто мя не виховав, раз мі їсти не дав, а тєраз ся буде на мі поневєрив.

Не лем тота мама, што мя виховала, але і тота мама, што мі сина дала.

Було не копати під порогом ями, було мя не брати від тата і мами.

Було не рубати зеленої ліщини, було мя не брати молодой дівчини“.

На приданых є багато молодіжи, і тому при їдженні витворюють різні жарти й сміхи. Дружби сиплять гостям до їдження соли, а найбільше там, де сидять дружки. Старостові, коли їсть, сиплять соли до ложки. Декому насиплять до кишені капусти або напхають костей. Іншому знову запхають до кишені ложку. Коли-ж опісля дружба нарочно в него знайде, всі сміються, що той ще не наївся. Або возьмуть пляшку води і постановлять на стіл місто горівки. Староста не знає, вип'є, а то вода. А щоб з него не сміялися, удає що то горівка, здоровкає до другого, і так нераз перейде через цілий стіл, аж доперва коли трафить на декого дурнішого, що з того позлоститься — тоді доперва всі з нього сміються.

На кінець їдять капусту. Як поставлять на стіл капусту, то музики зачинають грати знану вже нам пісеньку: „Ма баба...“

При капусті найбільше співають і роблять жарти.

„Заграй мі гудачку на тонку струнечку, най си витанцюю свою фраїречку.

Заграй мі гудачку, як мі маєш заграц, а по моеї смерти вшитко можеш забрац.

Тераз ем ся розскакала, тераз мі заграйте, чорні м бути потрепала, червені мі дайте.

Заграй мі гудачку, штаєра, штаєра, най си витанцюю моего фраїра.

Чи тоти гушельки злоти струни мают, як я їм заспівам, же так красні грают.

Горіла липка горіла, а під ньом мила сиділа, іскорки на ню падали, паробци над ньом плакали. Ой ви паробци не плачте, зелену липку загасте, кільо на тій липці конарів, тільо під том липком дулярів; кільо на тій липці листочків, тільо під том липком дудочків. В решеті воду носіли, зелену липку гасілі. Тільо дівочкой подоби, што в тім решеті той води“. Тепер дружба бере тарілку, б'є до неї палицею і носить по всіх столах, а гості кидають музикантам 5-10 гр. Опісля моляться, а по молитві староста говорить: „Всечесна сватьбо, гощі і Ви родиче! Што ту зв'яжете на землі, буде зв'язано і на небі, так учит пісмо сьвяте. І тот зв'язок пришо л вчера до skutку, бо били з ме сьвітками, де Церков Тайном Малженьства получила тих двоє молодят, котри жиючи осібно, подали собі гнеска руки і пришли на єдину дорогу. Били з ме сьвідками, як они собі перстені з пальця на палец перекладали. Тоти перстені сут як тоти два огніва, котри лучат великий ланцух малженьств християнських. Ми ту обходиме так як празник тих молодят, котрий то день для них єст дуже важний. І ми можеме повісти словами сьв. Петра, котрий повіл до Ісуса Христа, як Ісус Христос переобразился на горі Таворській: добрі нам ту биті і весело. Бо маме того дару Божого з праці рук того господара, котрий ходит і припрошує: „зживайте, пійте“. А до того іщи музика нам приграває. Але знову на другім місци, де Ісус Христос п'ятьма хлібами і двома рибами накормил 5 тисяч людий, повідают ученики до Ісуса Христа: „Учителю, розпусти народи, бо юш гу вечеру єст“. То і нам би треба повісти, же і нам треба розийтися, бо юш другий день забавляємєся. Але нім розийдемєся, то тим часом молодятм многая літа повинчєми, аби щасливо, в згоді з родичами, а в любви меджи собом проживали до глубокой старости, многая літа. (співають).

А терас тим родичам і господарям того дому най Господ Бог даст сил і здрав'я в згоді з тима ново-повінчаними прожи-

вати і внуків ся дочекати. Ісус Христос, як пришов по воскресенію до Апостолів, то перше слово повів: „Мир вам!“ То і ми, як з ме Вам до того дому тоту невісту припровадили, то тиш, жеби сте з том згодом проживали. Дякуеми Вам за тоти дари Божи, а праці рук Ваших, би то не било уцерблено, але сторицею винагороджено на многая літа! (співають).

А терас тій новій родині, а Вашим сватам, жебисте били добрими сватами, не так як от биват медже нами, пред весільом барс раді маються, а по весілю, то еден в ліво, а другий в право позерат. А Ви о собі не забивайте і в згоді на многая літа проживайте! (співають).

Замужні гавдині коло церкви з дітьми. Команча, пов. Сянік.
(Фот. Я. Фальковскі).

А терас приданцям і всім госьцям, многая літа. (співають).

Іщи кухаркам, же найвечи ся наробили і старалися вшитким угодити, многая літа“ (співають).

По промові старости приданці складають дарунки молодій. Кожна жінка, що є на приданах, кладе на таріль хустку або

полотно, або гроші, але кожна з осібна, а староста носить молодій і каже від кого є. Говорить так само, як при даруванні дружків і дружбів. Молода за кожним дарунком дякує і рівнож говорить так, як попередньо.

Потім дарує молода. Зачинає від мужа мами. Кладе на таріль хусточку, на ню кладе красну хустину на голову за 10-15 зл., на це кладе дві булки (за 10 гр.) а в них впихає по гр. Тепер кличуть маму до стола молодої, мати молодої наливає келишок горівки і здоровкає до свахи, а староста передає дар і каже як попередньо. Мама дякує: „Дякую своїй невістці за дар, а пану старості за послугу. Обіщоюся добром бити, в згоді жити, і як што буде, то поколисати“. Забирає дар до фартуха і відходить.

Часом не кличуть матери молодого до стола, але староста несе дар там, де мати і її вручає. Під час того нераз роблять жарти. Пр. дружба виструже з картеля колиску і в дорозі ставить цю колиску на таріль з дарунками від молодої. Староста вручає матері молодого дарунки враз з колискою, а ця забирає подарунки, а колиску ставить назад на тарілку для молодої.

Потім молода дарує вітцю молодого полотна на сорочку. Церемонія така сама.

Опісля дарує молода сестрам молодого по хустці, а братам гроші, або полотна на сорочку. На останку дарує тіткам і дальшим кривним.

Тимчасом, як молода обдарує родину молодого, то молодь співає і танцює. Два дружби бере вітця на руки, підносять до гори, а всі співають: „Наші Няньо най жиют, най жиют, най ся з нами напіют“. Або: „Наш гавда най жие, най жие, най ся з нами напіе, многая літа“. Так підносять три рази, і за кожним разом так співають. Опісля підносять так само маму і співають: „Наша мама най жиют...“ і т. д. Так само співають і музикантам: „Музиканти най жиют, най жиют,

най ся з нами напіют, многая літа“.

По тім слідує т. зв. танець „до чепін“. Староста бере молоду, кілька разів обертається, дає до руки 1-2 зл., 50 гр. і віддає молодому дружбові. Так танцюють всі, хто тільки є на весіллію.

По тім танцю приданці складають по кілька грошів на таріль для тих кухарок, що варили їсти. Коли назбирали 2-3 зл., ставлять на тарілку два келишки горівки, староста кличе кухарок, дарує їм ці гроші, а притім каже: „Наше добре кухарки, зато щось те нам так добре наварили їсти, даєми Вам трохи грошей, хоч на фартухи, щось те попалили при варію“.

Кухарки горівку випивають, а гроші ховають; дружби їх підносять, а всі співають: „Наші кухарки най жиют, най жиют, най ся з нами напіют“. Підносять їх кілька разів.

Тепер танцюють до рана. Як зачинає робитися день — починають всі збиратися до хати, а притім співають:

„Будеме ся вибирати, дайте же нам по поляти. Дайте же нам по два книші, не з'їдят вам зерно миші.

Слонечко виходит, місячок заходит, юш ся родинонька з купочки розходит.

Весіля ся кінчит, біда ся зачинат, пані млода плаче, же юш не витримат.

Не плач Нацьо, не плач, чого бис плакала, кед ти ледви ждала, жебис ся видала.

Не гнівайся Янку, же перина мала, бо Націна мама гуси не ховала. А хоц і ховала, то їх попродала, не гнівайся, Янку, же перина мала“.

Поки ще гості розійдуться — просять їх за стіл і дають їсти, що лишилося ще тепле від вечорі. По їдженні забираються всі до дому. Коли вже вийшли на подвіря — співають:

„Бувайте здорові мої товаришки, не будеме ходзіц разом на орішки. Ані на орішки, ані на ягоди, бувайте здорові дівчата молоді“. І відходять.

ЗАКІНЧЕННЯ ВЕСІЛЛЯ.

Сващини.

По полудні, або на другий день роблять свашчини. Свашки, як є добре весілля, хотять віддячитися газдам. Складаються на горівку, кожна бере хліб, а до хліба або бриндзю, або яйця, солонину або м'ясо і несуть все це там, де є молода. Там у молоді це все приряджують, а коли все готове, то всі свашки засідають за стіл, а коло них молоді, батьки молодих, часом і сусіди та гостяться.

Поправини.

За тиждень по весіллю роблять поправини. Це мати молоді справляє гостину для батьків молодого т. зв. свахи й свата, а це тому, бо они не мають часу підчас весілля бути в них на гостині. Просять також і дружбів, бо дружби рівнож мало гостяться на весіллю, а це тому, бо носять миски на стіл, припрошують до їдження гостей, виносять столи і т.д.

Мати просить також свою доню, зятів, ближчих сусідів і цілу родину.

Тут вже нема нічо замітного. Трохи поп'ють, поїдять бриндзі, м'яса, росолу і розходяться до дому.

ДОДАТОК.

Під час весілля, коли добереться відповідне товариство, а головню, коли мудрі й забавні старости, то між іншими жартами представляють різні монологі, виголошують різні поезії, читення і т.п. Наводимо тут частіше практиковані того рода жартобліві виступи:

От Івана Любенецького Читеніє.

Братіє! Бил собі чоловік Сімеон любящий в коршмах сидіти во вся дни живота свого.

І рече Сімеон: Іцку, Іцку гряди во півніцу і принеси шарпаніцу. Іцко послушен бил, гряділ во півніцу і приніос шарпаніну і наліває во шклянціцу і подаває Сімеонові. Сімеон попіл раз, другий раз і третій раз і склоніл Главу і упал под лаву і успе яко пес.

І храпіт там Сімеон цілий ден. Аш під вечер взяли чада Іцка Ізраїля і винесли з корчми Сімеона вон, і кинули его под плот.

Ми тую палоніцу велічаєм, о чест і славу не дбаєм, до свіней ся рівнаєм, по болотах ся валяєм. Слава Гершкові і Мошкові і пейсатому Іцку Ізраїлю.

Зьлі і добрі.

Двох приятелів ревних в серцю й мові зішлися раз в ярмак съвяточній в Лабові. А привітавші як ся звикло годіт, як ся человек з человеком так часто не ходіт. І еден другому рече, як то по звичаю: „як ся ті поводит любій приятелю? Оженіл ем ся. — То добрі Богу хвала. Не добрі, бо з ней ест велька нездора. То зьлі.— Та не конче зьлі, бо з довгом ся мі

злекшало. Бо во вянї з ньом взял ем пінязі немало. Та добрі. — Ой ні, бо за в'яно што мі дали, накупіл ем увец, то мі вшиткі поздыхалі. Та зьлі. — Та не конче зьлі, бо за скору і вовну достал ем пінязі міхіріну повну. То добрі. — А де там добрі до марніка, кед ся мі іньша випроваділа штута. Дім ем собі купіл, викінчіл, визлотіл, перун тріс до него і обернул в попіл. О, то зьлі. — Не дбам, добрі мі з тим громом, бо оген спаліл жену враз з домом.

Вибір жени.

Славний гдовец десь там в малім місці, в середнім юш віку і на хпіл сівавій, але іщі черствій і жвавій, хтіл ся оженіті нарешці. Мал свій домок на ринку, кавал поля склеп до шінку, прітім грґош гойний і як рас на мужа прістойний. Глядал жени, і як то биват: на такім товарі ніколі не збиват. Бо в бліскості себе без ламања голови, нашол собі аж дві гдови. Єдна била молода жвава і ревна, друга зас старша, але на жену певна. Трудній бил вибір і велькі клопоти, як наші гдівки з приемном мінком все ніби зо жарту і пустоти бавілі ся его чупріном. Молодша го хтіла маті молодшім, прістойним, а старша веце до себе подібним. І все му з голови волос по волосьі скубалі, една чорний друга білий, аж го на конец тот жарт ток ошпетіл, же глупіом головом як би диньом съвітил. Го, го в злости помисьлал, ем іщі прес жени, а юш вілісіл ем, а што буде, як ся оженю? Ні, ні, не буду дурним гдівцем. Будте мі здраві, кланям в уніженю, і баби охабил на нічем.